herpy

KAMELEONY

Four-horned Chameleon

Trioceros quadricornis

Trioceros quadricornis to średniej wielkości kameleon z chłodnych lasów górskich Kamerunu i południowo-wschodniej Nigerii. Samiec ma kilka rogów na pysku i wysoki grzebień w kształcie żagla na grzbiecie. Gatunek jest płochliwy, źle znosi ciepło i suchość, a wiele zwierząt w handlu pochodzi z odłowu, dlatego jest przeznaczony dla doświadczonych hodowców.

Rodzina: Chamaeleonidae Dawna nazwa: *Chamaeleo quadricornis; Chamaeleo eisentrauti; Trioceros eisentrauti*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**20-37 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**3-7 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Las górski**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 60 × 90 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**20-25 °C**
Temperatura w nocy	**13-18 °C**
Wilgotność	**50-100%**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**6 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**8-15 jaj**
Zniesienia w roku	**2-4**
Inkubacja	**120-150 dni** przy 20-23 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Narażony (VU)**

O gatunku

Trioceros quadricornis to średniej wielkości, nadrzewny kameleon. Samiec osiąga łącznie 25-37 cm długości, a samica jest o 5-7 cm krótsza i nieco masywniej zbudowana. Samiec ma zwykle cztery wyraźne rogi na pysku, ale ich liczba waha się od jednego do sześciu, a rogi mogą się odłamać. Niektóre samice mają jeden lub dwa małe rogi na samym końcu pyska. Samiec ma ponadto wyraźne zgrubienie u nasady ogona i brodę z wydłużonych łusek pod gardłem. Wzdłuż grzbietu i wewnętrznej jednej trzeciej ogona biegnie wysoki grzebień w kształcie żagla, który gatunek dzieli z kilkoma innymi kameleonami z kontynentalnej Afryki. Nazwa gatunkowa oznacza „czterorogi” (łac. *quadri*, cztery, i *cornu*, róg).

Kolor podstawowy jest jasno- do ciemnozielonego, leśnego, czasem z niebieskozielonymi lub turkusowymi odcieniami. Wzdłuż górnej części ciała biegną faliste, niebieskawobiałe lub pergaminowe plamy przypominające chmury. Hełm jest wysoki i często nakrapiany na niebiesko lub pomarańczowo, ale gatunek nie ma płatów potylicznych. Pazury mogą być czerwone.

Opisano trzy podgatunki: *T. q. quadricornis*, *T. q. gracilior* i *T. q. eisentrauti*. Ostatni bywa często traktowany jako odrębny gatunek, ale dystans genetyczny do *T. quadricornis* jest niewielki, dlatego obecnie uznaje się go za podgatunek. Gatunek można pomylić z *Trioceros montium*, który również ma grzebień w kształcie żagla.

T. quadricornis jest płochliwy i skryty, a także bardziej wrażliwy na niepokojenie niż wiele innych kameleonów. Wobec osobników własnego gatunku jest tylko umiarkowanie agresywny.

Występowanie i środowisko

Trioceros quadricornis występuje tylko w nielicznych obszarach górskich wzdłuż Linii Kameruńskiej: w zachodnim Kamerunie i na płaskowyżu Obudu w południowo-wschodniej Nigerii. Forma nominatywna żyje w górach Manengouba i na górze Kupe. *T. q. gracilior* występuje na Wyżynie Bamenda, w masywie Bamboutos, na górze Lefo, w masywie Oku i na płaskowyżu Obudu, a *T. q. eisentrauti* wyłącznie w górach Rumpi w Kamerunie.

Zasięg jest niewielki i podzielony na wyspy lasu górskiego. Całkowity zasięg występowania szacuje się na około 13 300 km², ale obszar faktycznie zajmowany przez gatunek wynosi tylko około 1000 km². Gatunek figuruje na Czerwonej Liście IUCN jako narażony (VU), ponieważ lasy są karczowane pod gospodarkę leśną i rolnictwo, a odłów na potrzeby handlu doprowadził do spadku populacji.

> **Naturalny zasięg:** Kamerun i Nigeria.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje w nienaruszonych lasach górskich i lasach mglistych o niewielkim wpływie człowieka, głównie na wysokości 1150-2400 m n.p.m. Zakres wysokości jest wąski, prawdopodobnie dlatego, że inne kameleony wypierają go z niższych i wyższych stref, a nie dlatego, że zwierzę nie radzi sobie w innych temperaturach. Spotyka się go również na skraju sawanny górskiej.

Klimat jest chłodny i bardzo wilgotny. Opady w górach Kamerunu mogą sięgać kilku tysięcy mm rocznie, a temperatura rzadko przekracza 25-27 °C. Noce są chłodniejsze, a wilgotność powietrza rośnie aż do nasycenia.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium siatkowego o wymiarach co najmniej 60 × 60 × 90 cm (długość × szerokość × wysokość), najlepiej o wysokości nawet do 120 cm. Większe jest zawsze lepsze. Gatunek trzyma się pojedynczo, bo łatwo się stresuje, a niespokojne lub przepełnione terrarium może prowadzić do utraty apetytu, infekcji dróg oddechowych, a w najgorszym razie do śmierci, zwłaszcza u samic.

Terrarium siatkowe lub hybrydowe zapewnia wentylację, której gatunek potrzebuje. Terraria szklane zatrzymują ciepło i mają słabą cyrkulację powietrza, co w połączeniu z wysoką wilgotnością sprzyja rozwojowi bakterii i grzybów. Szklane ściany działają ponadto jak lustra, więc zwierzę sądzi, że w pobliżu jest inny osobnik, co je stresuje. Ustaw terrarium z dala od okien, ponieważ gatunek szybko przegrzewa się w bezpośrednim słońcu.

Urządź terrarium gęsto żywymi roślinami, np. szeflerą karłową i rośliną zwisającą w koszyku u góry, oraz czystymi, suchymi gałęziami o różnej grubości, aby stopy były zróżnicowanie ćwiczone. Unikaj roślin trujących, takich jak bluszcz i filodendron. Od pierwszego dnia zawieś termometr i higrometr. Na dno można dać matę kapilarną, którą łatwo wypłukać, a odpływ zapobiega zaleganiu wody.

TEMPERATURA

To gatunek górski wymagający chłodu. Temperatura w dzień powinna wynosić 20-25 °C, a idealnie 22-25 °C. W nocy temperatura powinna spaść o około 5 °C, do 13-18 °C, i nie wolno jej podtrzymywać lampami ani matami grzewczymi. Gatunek bez problemu znosi regularne nocne spadki do 14-15 °C.

Utrzymujące się wartości 10-12 °C lub niższe oraz utrzymujące się wartości powyżej 29 °C są ryzykowne. Największym zagrożeniem są ciepło i suchość, a gatunek szybko doznaje udaru cieplnego. Jeśli temperatura w terrarium przekroczy 27 °C lub wilgotność spadnie poniżej 50 %, terrarium trzeba przenieść w chłodniejsze lub wilgotniejsze miejsce. Gatunek rzadko

się wygrzewa, więc wystarczy mała żarówka o niskiej mocy nad terrarium. Chore lub zestresowane zwierzę częściej szuka światła.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić co najmniej 50 %, najlepiej 70 % lub więcej w dzień, i rosnąć w nocy do 100 %. Przy stale niskiej wilgotności zwierzę się odwadnia i zapada na choroby nerek oraz dróg oddechowych. Jeśli nie da się utrzymać wysokiej wilgotności, obfitość wody do picia jest jeszcze ważniejsza.

Gatunek pije krople z liści. Zraszaj obficie terrarium i rośliny kilka razy dziennie albo użyj automatycznego systemu zraszania, który działa około czterech razy na dobę. Przy ręcznym zraszaniu dodatkowo raz lub dwa razy dziennie powinien pracować system kroplowy, w którym woda spływa po liściach. Pomóc może nawilżacz ultradźwiękowy z automatycznym wyłącznikiem przy dnie terrarium, ale powietrze nadal musi być w ruchu.

Zapadnięte oczy są oznaką odwodnienia. Posadź zwierzę na dużej roślinie doniczkowej pod prysznicem i pozwól, by przez co najmniej godzinę padał na nie chłodny, drobny strumień (około 18 °C). Jeśli kilka godzin później oczy nadal są zapadnięte, skontaktuj się z weterynarzem z doświadczeniem w leczeniu gadów.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień. Świetlówki UVB są najlepszym głównym oświetleniem, a mała żarówka wystarczy jako miejsce do wygrzewania. Naturalne światło słoneczne bez szyby to duża zaleta, bo zwykłe szkło okienne odfiltrowuje UVB. Pobyt na zewnątrz w słoneczne dni jest korzystny, o ile temperatura jest dostatecznie niska, a cienia jest pod dostatkiem, bo zwierzę łatwo się przegrzewa.

Strefa UVB nie została zmierzona dla tego gatunku. Strefę 2 zapożyczono od *Trioceros jacksonii*, który również jest kameleonem górskim i zaliczany jest do strefy 2-3. Odpowiada to indeksowi UV wynoszącemu najwyżej około 1-3 w najwyższym miejscu, w którym zwierzę może siedzieć, oraz cieniowi niżej. Świetlówki wymienia się zgodnie z zaleceniami producenta. Długość dnia wynosi około 12 godzin, ponieważ gatunek żyje blisko równika.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

ŻYWIENIE

Trioceros quadricornis jest owadożerny. Podawaj możliwie urozmaicony pokarm: małe ćmy, muchy, ślimaki, prosionki, świerszcze i drewnojady. Ćmy, muchy i ślimaki rzadko są odrzucane. Tłuste larwy barciaka podaje się tylko oszczędnie. Dorosłym zwierzętom podawaj 5-6 owadów na posiłek, najwyżej dwa razy w tygodniu, i pozwól im swobodnie biegać po terrarium. Można karmić z miseczki, ale wiąże się to z większym ryzykiem urazów języka.

Utrzymuj zwierzę w szczupłej kondycji i dobrze nawodnione. Przekarmianie powoduje ospałość, a u samic niebezpiecznie duże zniesienia. Świeżo zakupione zwierzęta mogą odmawiać pokarmu przez dni i tygodnie, a w tym okresie woda jest o wiele ważniejsza niż jedzenie.

Owady karmowe same muszą dostawać dobry pokarm z marchwi i zielonych liści. Gatunek jest wrażliwy na nadmiar witaminy A, więc suplementy witaminowe stosuje się tylko bardzo oszczędnie albo wcale, a suplement mineralny podaje się okazjonalnie.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek trzyma się pojedynczo. Wspólne trzymanie powoduje stres, a samice mogą umrzeć z powodu infekcji dróg oddechowych lub przestać jeść. Gatunek jest płochliwy i skryty, dlatego bierze się go do ręki jak najrzadziej.

Zdrowe zwierzę ma pełną i jędrną skórę, niepomarszczoną, oraz duże, okrągłe i czujne oczy. Sprawdź w pysku, czy nie ma ran, zapalenia języka i nadmiaru śliny, i nasłuchuj, czy przy oddychaniu nie słychać świstów lub trzasków. Zwierzęta z odłowu powinny mieć wykonane badanie kału u weterynarza znającego kameleony, bo niewielkie zarobaczenie łatwo wyleczyć, jeśli zostanie wcześnie wykryte.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samca rozpoznaje się po wyraźnym zgrubieniu u nasady ogona, brodzie z wydłużonych łusek pod gardłem i zwykle czterech rogach. Niektóre samice mają jeden lub dwa małe rogi na samym końcu pyska. Samiec jest większy. Młode osiągają dojrzałość płciową po około 6 miesiącach.

Samice, które składają wiele zniesień, wyniszczają się i żyją krócej niż samce: około 3-4 lat wobec 5-7 lat u samca. U samic mogą wystąpić problemy ze składaniem jaj, a przekarmianie zwiększa to ryzyko.

GODY I KOPULACJA

Wpuść samicę do terrarium samca. Samica niegotowa do kopulacji może ściemnieć i kołysać się w przód i w tył, ale samiec często i tak kopuluje. Kilka kopulacji zapewnia wystarczającą ilość nasienia dla wszystkich jaj.

Samica potrafi przechowywać nasienie i złożyć kilka zniesień po jednej kopulacji, ale jeśli jest kojarzona zbyt rzadko, odsetek zapłodnionych jaj w kolejnych zniesieniach spada. Dlatego warto skojarzyć ją ponownie wkrótce po złożeniu jaj. Samica wyraźnie się zaokrągla 3-4 tygodnie po kopulacji, jaja można wyczuć jako małe owalne grudki, a tuż przed złożeniem widać je jako wybrzuszenia na ciele. Samicę można zwykle ponownie połączyć z samcem dwa tygodnie po złożeniu jaj, jeśli jest w dobrej kondycji.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 8-15 jaj w jednym zniesieniu. Może złożyć 2-4 zniesienia w roku. Kolejne zniesienia obciążają samicę i skracają jej życie.

Daj jej wiadro lub pojemnik z co najmniej 30 cm wilgotnej ziemi doniczkowej, która nie osypuje się, gdy samica kopie norkę. Na dnie nie może stać woda. Pomaga roślina, gałęzie i mała lampa nad pojemnikiem. Samica często kopie wiele próbnych dołków, co może trwać godziny lub dni. Gdy skończy, wygląda szczuplej i przestaje zasypywać dołki.

INKUBACJA

Gdy samica zasypie jaja i ponownie wejdzie na rośliny, jaja ostrożnie się wykopuje. Układa się je rzędami, do połowy zakopane, w zamkniętym plastikowym pojemniku do połowy wypełnionym wilgotnym wermikulitem; ściśnięta garść może dać najwyżej kroplę lub dwie. Pojemnik stoi w stałej temperaturze 20-23 °C. Jaja i temperaturę kontroluje się raz w tygodniu, a cotygodniowe otwarcie pokrywy zapewnia wystarczającą wymianę powietrza.

Wyklucie następuje po 4-5 miesiącach.

ODCHÓW MŁODYCH

Świeżo wyklute młode bardzo szybko się odwadniają i potrzebują tych samych chłodnych temperatur i tej samej wysokiej wilgotności co dorosłe, z jeszcze większą starannością. Młode można trzymać razem przez około miesiąc, potem trzeba je rozdzielić. Dane dotyczące wielkości i wzrostu młodych nie zostały udokumentowane.

Zdrowie i częste błędy

Typowe problemy i błędy w hodowli:

- Odwodnienie: zapadnięte oczy, pomarszczona skóra i utrata apetytu. Wynika ze zbyt niskiej wilgotności i zbyt małej ilości wody do picia.
- Stres cieplny i udar cieplny: ospałość, ciemne ubarwienie i ziewanie. Gatunek źle znosi temperatury powyżej 27 °C i suche powietrze.
- Infekcje dróg oddechowych: świszczący oddech, ślina i oddychanie z otwartym pyskiem. Wynikają z zastałego powietrza i stresu.
- Niewydolność nerek po dłuższym odwodnieniu.
- Nicienie i inne pasożyty u zwierząt z odłowu. Ruchome guzki pod skórą wskazują na silną inwazję, trudną do wyleczenia.
- Nadwaga i problemy ze składaniem jaj u samic.
- Urazy języka przy karmieniu z miseczki.
- Nadmiar witaminy A przy przedawkowaniu suplementów witaminowych.

Regularnie waż zwierzę. Skontaktuj się z weterynarzem z doświadczeniem w leczeniu gadów, gdy zwierzę przestanie jeść, gdy zapadnięte oczy nie wracają do normy lub przy problemach z oddychaniem.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/kameleony/trioceros-quadricornis